

Preek over Johannes 13:1-17

- Schildwolde, 7 maart 2021

- 3^e zondag 40-dagen tijd: 'het herbergen van de vreemdelingen'

- Kees van Dusseldorp

Thema: Dienen of gediend worden?

votum en groet

Lied 'Met open armen'

kyrie en gloria

Psalm 95:1,2,3

gebed

lezen: Johannes 13:1-17

lezen: 1 Petrus 5:5b-7

Psalm 41:1,5

kindermoment

preek

Psalm 146:3,5,7,8

geloofsbelijdenis

Lied: 'Alles voor Hem'

gebed

collecte

Liedboek 416:1,2,4 Ga met God en Hij zal met je zijn

zegen

Gemeente,

Twee week geleden heb ik Tommy meegenomen naar de kerk, onze vrolijke hond. Om te laten zien dat hij mijn stem kent en naar mij luistert, zelfs als iemand anders hem een commando geeft. Zo luisteren wij naar de stem van de Goede Herder, naar Jezus. Hij kent ons en wij vertrouwen Hem en volgen zijn aanwijzingen.

Tommy kan heel veel en luistert prima. Maar er is één ding dat hij niet kan hebben. Hij kan het niet hebben als een van ons op de grond ligt. Dan probeert hij ons hoofd met zijn snuit op te tillen. Heel grappig. Maar hij wordt daar heel onrustig van en begint soms ook wat te janken. Hij kan het niet hebben als zijn baas lager is dan hij. Dat hoort niet zo. Een baas staat hoger, daar moet hij tegenop kijken, die moet zeggen wat hij moet doen. Niet andersom. Het gaat zo tegen zijn natuur in.

Ik heb nog even het idee gehad om Tommy vandaag weer mee te nemen om het te laten zien. Maar het is ook wel een beetje zielig. Voor mij om plat op de grond te gaan liggen. Maar vooral voor de hond, die daar onzeker van wordt. Daarom laat ik het niet zien, maar vertel ik het. Je kunt je er vast wel iets bij voorstellen. Een baas hoort niet lager te zijn dan de hond. Dat is de omgekeerde wereld. Dat kan de hond niet verdragen.

**

De omgekeerde wereld. Dat is precies wat er gebeurt in het bijbelverhaal. Dat is eigenlijk altijd wat er gebeurt bij Jezus. De omgekeerde wereld. Jezus die de smerige voeten van zijn leerlingen wast. Hij voelt zich niet te groot, maar knapt het vuile werk op. En Hij zegt erbij: dat moeten jullie ook bij elkaar doen. Elkaar de voeten wassen. Niet persé letterlijk, Het gaat erom dat we elkaar in liefde moeten dienen. En ons niet te groot voelen om anderen te helpen.

**

Het klinkt tot nu toe als een mooie boodschap: We moeten onszelf niet te groot voelen om een ander te dienen. Kijk maar naar Jezus, die zijn leerlingen de voeten heeft gewassen. Een mooie, maar voor jou misschien ook wel een bekende boodschap. Waar je het vast van harte mee eens bent. En die je natuurlijk ook in de praktijk probeert te brengen. Ongetwijfeld kun je voorbeelden noemen waarin je een ander geholpen hebt, zonder dat dat moest. Je weet misschien wel dat je dat vaker zou kunnen doen. Maar toch, alle beetjes helpen niet waar. Helemaal ontevreden kan Jezus niet over je zijn.

Dat is mooi. Vooral blijven doen. Maar toch heb je dan nog geen sikkepit begrepen wat hier gebeurt en wat Jezus duidelijk wil maken. Je bent dan nog niet echt in de omgekeerde wereld van Jezus geweest. Het verhaal van de voetwassing is een verhaal dat je nooit meer loslaat als je eenmaal hebt begrepen wat er gebeurt. Waar je nooit klaar mee bent. Als je in de omgekeerde wereld van Jezus bent geweest, dan blijf je in die omgekeerde wereld leven. Omdat je ervaren hebt dat je in die omgekeerde wereld het echte leven ontvangt.

Dat klinkt een beetje vaag misschien. Mag ik je meenemen het verhaal van de voetwassing in? Niet als een deskundige gids of zo, die precies weet hoe het in elkaar zit. Maar iemand die in de afgelopen week iets van die omgekeerde wereld heeft gezien. En die jou

graag meeneemt. Het kan schokkend worden voor jezelf. Maar je ook vullen met heel veel liefde voor God en mensen.

**

‘Begrijpen jullie wat ik gedaan heb?’ vraagt Jezus na zijn actie aan de leerlingen. Dat geeft al wel aan dat het geen simpele boodschap is. Natuurlijk wisten ze wat Jezus gedaan had. Hij was tijdens het eten op gestaan, had zijn bovenkleed weggelegd, een grote handdoek omgedaan en had al hun smerige voeten gewassen. Dat kon vrij gemakkelijk, omdat ze allemaal op een bank lagen met hun hoofd bij de tafel. Dan lagen ze zo, met één hand onder het hoofd. Met de andere hand konden ze eten en drinken. Hun voeten lagen naar buiten.

Even voor jouw begrip: voeten wassen, dat was het smerigste werk in die tijd. Niet alleen waren je voeten altijd vies en stoffig, omdat iedereen met blote voeten in sandalen liep. Maar je voeten waren ook altijd echt smerig, omdat men in die tijd geen vuilniscontainers en riolering had. Alles lag op straat. In de steden stonk het zo erg, dat rijke mensen vaak buiten de stad een villa hadden om de stank te ontvluchten. Zo was het trouwens in Nederland ook, tot in de 19^e eeuw. Je liep op straat door de viezigheid. Bij een beetje uitgebreide maaltijd werden de voeten gewassen als de gasten aan tafel lagen. Je kunt je voorstellen dat het eten dan ook veel beter smaakt. Het was het vuilste werk. Slavenwerk. Nog smeriger dan het schoonboenen van een stinkende WC met vastgekoekte resten.

De maaltijd van Jezus en zijn leerlingen was een besloten bijeenkomst. Er waren geen gasten, geen gastheren, geen dienaren. Ze waren onder elkaar. Niemand was op het idee gekomen om een waskom te pakken en de voeten te wassen. Tot Jezus was opgestaan en dat werk had gedaan. Alle twaalf keer twee voeten van zijn leerlingen. Johannes, Petrus, Jakobus, ze komen allemaal aan de beurt. Ja, ook Judas, die hem zou verraden. Alle twaalf. Het zal ongemakkelijk stil geweest zijn in de eetzaal. De meester die hun voeten wast.

‘Begrijpen jullie wat ik gedaan heb?’ De actie is niet zo ingewikkeld. Maar wat gebeurt hier echt?

Dat er meer aan de hand is, blijkt wel uit het moment waarop het gebeurt. Het pesachfeest komt eraan. De spanning rond Jezus is zo hoog opgelopen, dat Hij zich niet meer in de tempel kan vertonen. De schrijver Johannes maakt duidelijk dat het de tijd is. ‘Jezus wist dat zijn tijd gekomen was’, schrijft hij. De tijd om de wereld te verlaten. Deze maaltijd is de laatste maaltijd. Alles staat in het teken van het afscheid. Er heerst een intensiteit tijdens die maaltijd, waardoor alle woorden en daden een extra lading krijgen. ‘De liefde van Jezus zou tot het uiterste gaan’, schrijft Johannes ter inleiding. Dat begint met deze voetwassing. Er gebeurt veel meer dan je ziet.

**

We zien Jezus, die het vuile werk opknapt van een slaaf door zijn leerlingen de voeten te wassen. Maar ik kan het beter anders zeggen: ‘We zien hier God, die op de knieën ligt voor ons.’ Dat klinkt bijna godslasterlijk. Maar het is wel wat hier gebeurt. Johannes maakt het contrast zo groot. ‘Jezus wist dat God hem alle macht had gegeven. Hij wist dat Hij van God was gekomen en naar God terug zou gaan’. ‘Ik ben het’ zegt Hij. Dat zijn hoge

woorden. Zo wordt het verhaal steeds meer bizar en schokkend. Het is echt de omgekeerde wereld. Jezus, die zich bewust was van zijn goddelijke afkomst, kracht en bestemming, die de heerlijkheid van God draagt, wast de voeten van de leerlingen. 'God zelf ligt op de knieën voor ons.' Ik durf het bijna zo niet te zeggen. Maar het is wat Johannes laat zien. Zo wordt iets voelbaar van de keuze van Jezus om mens te worden, om zichzelf op te offeren. Zo wordt iets voelbaar van de liefde van God, die zijn enige Zoon heeft overgegeven om mensen te redden.

**

'De Heer ligt voor ons op de knieën.' Wat doet dat met je?

Word je een beetje zenuwachtig van dat idee? Omdat het zo niet hoort. Omdat het andersom moet zijn: jij moet toch de Heer dienen! Het kan toch niet waar zijn dat jij je moet laten dienen?

Word je een beetje boos omdat je vindt dat ik het zo niet onder woorden mag brengen?

Dat is tekort doe aan de heerlijkheid van Jezus Christus? Je moet de Heer toch altijd eren! Je kunt je toch niet aankomen met een slaaf als verlosser van de wereld?

Vind je het gênant om je voor te stellen dat Jezus jouw rotzooi opruimt? Jouw aangekoekte resten, het stinkende spoor dat jij in deze wereld trekt? Omdat je liever vooruit kijkt, op de goede dingen let en positief over jezelf wilt blijven denken?

Dan is dat hetzelfde ongemakkelijke gevoel van waaruit Petrus reageert. 'Never de nooit niet Heer, in eeuwigheid niet, zult u mijn voeten wassen!'

'Je begrijpt het niet, Petrus', zegt Jezus.

'Als ik je voeten niet mag wassen, hoor je niet bij mij.'

'O maar dan wil ik dat u mij helemaal wast. Alles wat vies is: ook mijn handen en mijn hoofd'

'Nu begrijp je het nog niet, Petrus', zegt Jezus. 'Het gaat er niet om dat ik je schoonmaak. Want dat ben je al, omdat je in mij gelooft. Het gaat nu om iets anders. Het gaat erom dat ik je voeten was. Dat jij je door mij laat dienen. Dat ik voor jou op de knieën ga. En dat jij accepteert dat dat nodig is voor je redding.'

Zo scherp ligt dat. Bij het begin van de laatste etappe van de messiaanse weg, laat Jezus zien dat zijn liefde tot het uiterste gaat. Hij gaat op de knieën voor zijn leerlingen. Hij zal dat volhouden tot hij sterft aan het kruis. Voor zijn leerlingen.

Dienen of gediend worden? Die vraag heb ik boven de preek gezet. Je bent hopelijk geneigd om te zeggen: ik hoef niet gediend te worden, me laten dienen, dat is niet mijn bedoeling. Dienen is prima. Dat vind ik belangrijk. Anderen helpen. Dat wil ik wel proberen te doen.

Maar bij Jezus is het de omgekeerde wereld. Als jij je niet laat dienen door Jezus Christus, dan is er geen plaats voor jou in zijn Koninkrijk. Als jij niet accepteert dat Hij voor jou moest sterven, dan is er geen redding. Als jij hem niet wilt als iemand die het vuilste werk doet, dan blijf je buiten Hem. Als jij je ego, je kwaliteiten, je verdiensten, je rechten niet aan de kant zet voor Jezus, dan komt Hij niet bij je binnen. Het is de omgekeerde wereld. Welkom in de nieuwe wereld!

**

Beste kijker, luisteraar, deelnemer: De Heer gaat ook voor jou op de knieën. Mag ik dat zo zeggen, hoewel ik niet eens weet wie jij bent? Geeft de Heer niet alleen zijn leven voor de zijnen? Dat klopt. En toch mag ik het zeggen en zeg ik het vrijmoedig. Weet je, aan die tafel van Jezus lag ook Judas, de leerling die hem zou verraden. De leerling, in wie de duivel was komen wonen. Ook voor hem lag Jezus op de knieën. Ook zijn vieze voeten werden door de Heer gewassen. Hij liet het wel toe, maar gaf zich er niet aan over dat hij gered moest worden. Daarom ligt in dit beeld van Gods Zoon die door de knieën voor jou ligt, een beslissende vraag. Wil jij je laten dienen door de Heer? Kun jij accepteren dat alleen door Hem gered kunt worden? Aanvaard je dat Hij voor jou moest sterven? En dat Hij voor jou wilde sterven? En dat Hij voor jou is gestorven?

**

En jouw antwoord? Laat het niet alleen een 'ja' zijn met woorden. Maar ook in je daden. 'Ik heb jullie een voorbeeld gegeven', zegt Jezus. 'Wat ik voor jullie heb gedaan, moeten jullie voor elkaar doen'. Elkaar dienen in nederigheid. Je ego, je eigenbelang, je overtuigingen, je rechten en je ambities aan de kant zetten om een ander te dienen.

Dat klinkt zo gemakkelijk. Maar dat is het niet. Het is echt de omgekeerde wereld. Het gaat in tegen wat je normaal vindt. Tegen wat je nodig denkt te hebben. Tegen wat je geneigd bent te doen.

Zeker, je zult vast wel eens goede dingen doen voor een ander. Dat doet gelukkig iedereen. Maar die houding van Jezus, die zichzelf vernederde om anderen te dienen, die houding leer je niet zomaar aan. Misschien dat alles in jezelf wil in opstand komt? Moet ik dan altijd de minste zijn? Maar ik heb toch gelijk? Hij maakt toch de fouten? Zij is toch kortzichtig bezig? Laten we dan niet over ons heenlopen als we altijd maar dienen en dienen?

Zulke vragen geven aan dat het niet gemakkelijk is. Of jij een dienaar bent, moet je eigenlijk niet aan jezelf vragen. Maar aan de mensen om je heen. En wees gerust, je hoeft niet eerst perfect op Jezus te lijken, voor je Gods kind bent. Maar wees ook niet gemakzuchtig: de Geest is er wel mee bezig om je daarin te laten groeien. Door je steeds weer te wijzen op je Heer, die op de knieën lag om de voeten van zijn leerlingen te wassen. Gods Zoon die voor jou op de knieën ligt.

Als je dat een keer beseft hebt, dan raak je dat nooit meer kwijt. Dan kun je nooit meer zonder diepe eerbied en bewondering over Jezus Christus praten. Dan heb je geleerd dat je je eerst moet laten dienen. En dan gaat in jouw hart en leven het vuur branden om ook een ander te dienen. 'Zalig', zei Jezus, 'zul je zijn, als je dit niet alleen begrijpt, maar er ook naar handelt'.